

IDISH YUVISH VOSITALARI ZARARI HAQIDA

Olimov S.M

Samarqand Davlat tibbiyot universiteti farmakognoziya va farmatsevtik texnologiyalar kafedrası st.assistenti

Nizomiddinova Mavluda

Xolmuradova Lochin

Karimov Xumoyun

Farmatsiya fakulteti talabasi

Annotatsiya: Barchaga ayonki bugun kimyo fanining yutuqlari va joriy etilayotgan yangiliklari xalq xo'jaligining barcha jabhalariga keng kirib bormoqda. Albatta bu jarayonning ikki tomoni borligiga e'tibor qaratmoqchimiz. Biri u talaygina qulaylik yaratayotgan bo'lsa, ikkinchi tomoni inson sog'lig'iga yetkazayotgan zarari, deb aytish mumkin. Oddiygina kundalik turmushda foydalanilayotgan yuvuvchi vositalar uy bekalarining ishini yengil qilib, beminnat yordamchisiga aylandi. Yana bir jihatga e'tibor qaratish muhim hisoblanadi. Hech kimga sir emas bugungi kunda yangi-yangi qurilish materiallari ko'payib, soha xodimlariga sezilarli qulayliklar yaratilmoqda. Ushbu maqolada, idish yuvish vositalari zarari haqida fikr va mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: idish yuvish vositalari, zararlari, jarayon, inson, sog'lik, kimyoviy modda, foydalanish, salbiy ta'siri.

Bugungi kunda qator xorijiy mamlakatlarda kimyoviy idish yuvish vositalariga qat'iy talablar qo'yilmoqda. Masalan, Yevroittifoqda maxsus reglamentga muvofiq idish yuvish vositalarining yorliqlarida tovar va uning tarkibi haqida to'liq ma'lumot berilishi zarur. Bundan tashqari ba'zi bir ingredientlar ularning kontsentratsiyasidan qat'i nazar sanab o'tilishi lozim. Misol uchun hid beruvchi moddalar. Rossiyada 2010 yilda qabul qilingan texnik reglamentga muvofiq, yuvish vositalari tarkibini to'liq sanab o'tish shart emas. Bundan samarali foydalangan ishlab chiqaruvchilar aksariyat holatlarda eng toksik va zaharli moddalarni "unutib" qoldirishadi. AQShda "antibakterial" degan yozuvi bo'lgan kimyoviy idish yuvish vositalari bilan birgalikda sovunlar, cho'milish gellarining sotishi taqiqlanish arafasida. Ko'p yillik tadqiqotlar ularning tarkibida inson sog'lig'i uchun xavfli bo'lgan 19 ta komponentni topishdi. Ularning eng asosiylari triklokarban va triklozan bo'lib, shu paytgacha mazkur moddalarga virusli va boshqa kasallik chaqiruvchi mikroorganizmlarni

o'ldiradi, deb qaralar edi. Antimikroblilik triklozan jigar tsirrozi va fibrozni keltirib chiqarishga qodirligi esa yaqinda aniqlandi. Ekspert markazi rahbari Janet Vudokning fikriga ko'ra triklozanning inson sog'lig'iga salbiy ta'siri to'liq aniqlangan. Birinchi galda yuvish vositasi inson sog'lig'i uchun xavfsiz bo'lishi zarur.

Zamonaviy turar joylar, bino-inshootlar qurilishi ko'paygani sababli turli qurilish materiallaridan foydalanishga ehtiyoj ortmoqda. Ba'zi qurilish materiallarining atrof-muhitga zaharli ta'sirlari bo'lishi tashvishlanarli hol. Shu bilan birga yuvuvchi moddalardan noto'g'ri foydalanish oqibatida foydalanuvchilarga zarar yetayotgani ham kuzatilgan holga aylandi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari tarkibida qolayotgan zaharli ximikatlarning qoldiq miqdorining me'yoridan yuqori bo'lishi oqibatida odam organizmida yig'ilib qoladi. Bu esa qaytarib bo'lmaydigan darajadagi salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Yana bir muhim muammo shundaki aholi bu kimyoviy vositalarni nima uchun yaratilgani, qaysi yo'nalishlar va ulardan qanday foydalanish kerakligi haqida tushunchaga ega emaslar. Ayniqsa uy bekalarimiz turmush yumushlarida yuvish vositalaridan foydalanayotganida rezina qo'lqop kiyishni unutadilar. Bu esa salomatligiga ta'sir ko'rsata boshlaydi. Aynan shu jihatlarga e'tibor qaratish orqali salomatligimizni asray olamiz.

Havoning ifloslanishi allaqachon juda muhim darajaga yetdi, shuning uchun toksik moddalarning tanaga ta'sirini kamaytirish juda muhimdir. Bu, ayniqsa, ichki havo uchun to'g'ri keladi. Uy kimyoviy moddalari, garchi uy ishlarida ajralmas yordamchi bo'lsa ham, kuchli havo ifloslantiruvchi moddalarga tegishli. Tozalash, yuvish, kir yuvish vositalari hayotni osonlashtiradi, lekin ayni paytda inson salomatligiga salbiy ta'sir qiladi va saraton, gipertoniya, allergiya, asab kasalliklari va boshqalar kabi kasalliklarni keltirib chiqaradi. Arzon yuvish vositalari ayniqsa zararli, ular tarkibida dermatitga olib keladigan fosfor qo'shimchalari va metabolizmni buzadigan zararli sirt faol moddalar mavjud. Tozalik muxlislari uyni kuniga bir necha marta yuvishsa, surunkali kasalliklarga duchor bo'lishlari va immunitetning umumiy pasayishi xavfi bor.

To'g'ri, reklama ba'zan yolg'on gapirmaydi, ba'zan esa 10 plastinani yuvish uchun bir necha tomchi oladi. Biroq, plastinkada to'g'ridan-to'g'ri tomizmang, suv yoki nabugku uchun etarli miqdorda vosita. Sintetik detarjan idishlarni yuvish vositasi bilan yuvib tashlash kerakligini va kamida 15 soniya davomida idishning sirtini bir marotabadan tozalash etarli emasligini yodda tuting. Biz sifatli vosita haqida suhbatlashdik va agar soxta topilgan bo'lsa, nima sodir bo'lishi mumkin, hatto qo'rqinchli tasavvur qiling. Operatorlarning xabar berishicha,

bunday asbob bilan deyarli har 10 ta shisha soxta. Ba'zida hatto sotuvchilar ham o'zlarini soxta sotganlarini bilishmaydi, chunki ular tovarlarga sertifikat olishni talab qilmaydi va ularning kelib chiqishi bilan qiziqmaydi.

Har qanday idish yuvish vositasi tarkibida qatronik, ionli bo'lmagan, anion sirt faol komponentlariga ajralib turadigan sirt faol moddalar mavjud bo'lib, ular aslida yuvish jarayonining sifatini oldindan aniqlaydi. Sirt faol moddalarining tabiiy moddalari muhim rol o'ynaydi: masalan, karboksimetilseluloz, qayta sintezlanishni (yoki yuvilgan idishlarni mahsulotning o'zidan ikkinchi darajali ifloslanishini) oldini oladi; hidrotroplar, sirt faol moddalarning eritilishini kuchaytiradi. Idish yuvish vositalaridan tozalash vositalarini yaxshilaydigan yordamchi qismlar ham mavjud. Peroksi kislotalarning tuzlari, zaif noorganik kislotalarning tuzlari (natriy silikatlar, turli kompozitsiyali natriy bikarbonat fosfatlar), dezinfektsiyalash va sayqallash xususiyatlariga ega.

Xulosa qilib aytganda, ba'zi yuvish suyuqliklari yuviladigan yuvilgan oqstillarni ifloslantiruvchi moddalarni, ko'pikli stabilizatorlar va tabiiy bakteritsidlarni olib tashlashga qodir fermentlarni o'z ichiga oladi. Biroq, dietanolamin har qanday qobiliyatli vositani o'z ichiga oladi va bu komponent jigarda zarar ko'radi. Bundan tashqari, deyarli barcha yuvish suyuqlari xlorini o'z ichiga oladi, bu bilan biz nafas olamiz, shundan keyin bosh og'rig'i, ko'zlardagi hissiyot, nafas olish qiyinligi, charchash va odatdagi idishlarni yuvishdan keyin bularning hammasi bo'ladi. Odatda bu tarkibiy qismlar "parfyumeriya" uchun tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi, shuning uchun yuvilgan idishlar har doim juda xushbo'y hidlanadi. Ko'pgina Evropa davlatlari 20 yil oldin zararli tarkibiy qismlardan voz kechib, toza ekologik tarkibiy qismlarga o'tdilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Muftaqov A. G. Umumiy kimyo Toshkent, 2018y
2. Teshaboev S, Nishonov M. Anorganik kimyo Toshkent 2020 y.
3. Mirzayev P. N, Mirzayeva M.P. Kimyo Navoiy 2010y.
4. Mirkomilova M. "Analitik kimyo". O'zbekiston, Toshkent–2017 y.
5. Fayzullayev O. "Analitik kimyo asoslari". 2015 yil.
6. Хасанова, Г. Р., Усманова, М. Б., & Нажмитдинов, Х. Б. (2022). ВИТАМИНГА БОЙ ЛОВИЯ (PHASCOLUS) ЎСИМЛИГИНИНГ УМУМИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(9), 333-336.
7. Хасанова, Г. Р., & Усмонова, М. Б. (2022). Применение фасоли

(phascolus) в медицине. *Science and Education*, 3(11), 117-125.

8. Yuldashev, S., Halimbetov, Y., Usmanova, M., Naimova, Z. S., & Khamraeva, M. (2021). National Processes In Uzbekistan And The Formation Of The Internationalist Maturity Of The Younger Generation. *The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research*, 3(06), 167-175.

9. Usmanova, M. B. (2022). Geksikon shamchasini tayorlashda uning asosni almashtirish. *Science and Education*, 3(11), 213-220.

10. Мархабо, М. У., & Зарпуллаева, Г. (2023). НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ БИОХИМИИ. *Бюллетень педагогов нового Узбекистана*, 1(9), 61-65.

11. Usmanova, M. B., Jozilova, N. M., Saydazimova, H. B., & Mavlanova, N. O. (2023). TIBBIYOTDA YURAK XASTALIKLARINI DAVOLASHDA QO'LLANILADIGAN DORIVOR O'SIMLIK-LAR. *Analysis of world scientific views International Scientific Journal*, 1(4), 105-109.

12. Усманова, М. Б., Саманова, Ф., Исройилова, Г., & Махаммадиева, С. (2023). БЕМОРЛАРГА ҚЎШИМЧА МУОЛАЖА СИФАТИДА МАССАЖ ҚАЧОН ВА ҚАНЧА МУДДАТГАЧА ҚЎЛЛАНИЛАДИ. *Бюллетень студентов нового Узбекистана*, 1(9), 35-38.

13. Усманова, М., & Зарпуллаева, Г. (2023). НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ БИОХИМИИ. *Евразийский журнал технологий и инноваций*, 1(9), 53-57.

14. Usmanova, M. B., Yuldasheva, D. O. K., Sobirova, K. S., & qizi Raxinqulava, Z. A. (2023). XALQ TABOBATIDA VA TIBBIYOTDA ISHLATILADIGAN DORIVOR O'SIMLIK-LARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR. *Analysis of world scientific views International Scientific Journal*, 1(4), 110-116.

15. Усманова, М. Б. (2024). ИБН СИНОНИНГ ЖАҲОНДАГИ ЯНГИЧА ТИББИЁТ АСОСЧИСИ СИФАТИДАГИ КАШФИЁТЛАРИ. *ACTIVIST SCIENCE*, 1(1).

16. Усманова, М. Б., & Адилова, С. Х. (2024). ЭНДОМЕТРИОИДНАЯ БОЛЕЗНЬ—СОВРЕМЕННЫЙ ВЗГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ. *ACTIVIST SCIENCE*, 1(1).

17. Усманова, М. Б., Сайдазимова, Х. Б., & Алимов, Ш. Ш. (2024). МИЯ ИЧКИ БОСИМИ ОШИШИ—АЛОҲИДА КАСАЛЛИКМИ?. *SCIENTIFIC AND PRACTICAL RESEARCH OF THE 21ST CENTURY*, 1(1).

18. Усманова, М. Б., Саманова, Ф. М., Адилова, С. Х., & Рахимкулова, З. А. (2024). ПРОФИЛАКТИКА ТРОМБОЭМБОЛИЧЕСКИХ ОСЛОЖНЕНИЙ В ГИНЕКОЛОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ. *INTERNATIONAL JOURNAL OF INTEGRATED SCIENCES*, 1(1).

19. Усманова, М. Б., Саманова, Ф. М., & Туракулов, И. Ш. (2024). О ВРЕДЕ САМОЛЕЧЕНИЯ. *Universal Science Perspectives International Scientific*

Practical Journal, 1(1).

20. Усманова, М. Б., Жозилова, Н. М., & Исраилова, Г. Д. (2024). СРЫГИВАНИЕ И РВОТА У МАЛАДЕНЦЕВ. *EDUCATION AND SCIENCE YESTERDAY AND TODAY*, 1(1).

21. Усманова, М. Б., Сайдазимова, Х. Б., & Алимов, Ш. Ш. (2024). ЧТО ТАКОЕ ГРАНУЛИРОВАНИЕ И КАК ОНО СПОСОБСТВУЕТ РАЗВИТИЮ НУТРИЦЕВТИКОВ И ПИЩЕВЫХ ДОБАВОК?. *Worldwide Cross-Disciplinary Research*, 1(1).

